

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Tetování jako stigma

Bakalářská práce

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Dorota Zapalačová**
Osobní číslo: **H19264**
Studijní program: **B0314A250013 Sociální a kulturní antropologie**
Téma práce: **Tetování jako stigma**
Zadávající katedra: **Katedra sociální a kulturní antropologie**

Zásady pro vypracování

Studentka se ve své bakalářské práci zaměří na problematiku stigmatizace tetování a na předsudky, které jsou s tímto fenoménem ve společnosti spjaty. V teoretické části studentka vymezí historii tetování, dále se bude věnovat otázce stigmatizace tetování ve společnosti. Ve výzkumné části se studentka zaměří na otázku, zda se lidé s tetováním cítí být odmítáni a diskriminováni. Bude reflektovat i rovinu, jak fenomén tetování vnímají lidé, kteří žádné vlastní tetování nemají. Kvalitativní výzkum bude realizován pomocí polostrukturovaných rozhovorů, doplňující metodou bude dotazník. Výzkum bude zaměřený nejen na jedince s tetováním, ale i na informanty bez tetování. Z hlediska teoretického zakotvení bude studentka pracovat s koncepty stigmatizace, stereotypů a předsudků. Součástí práce bude audiovizuální výstup.

Rozsah pracovní zprávy:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- Allport, G.W. 2004. *O povaze předsudků*. Praha: Prostor.
Dey, A., K. Das, 2017. Why We Tattoo? Exploring the Motivation and Meaning. *Anthropol* 5:174.
Goffman, E. 2003. *Stigma*. Praha: SLON.
Lochmannová, A. 2020. *Tělo za katrem*. Praha: Academia.
Nichols, B. 2010. *Úvod do dokumentárního filmu*. Praha: AMU.
Novotná, H., O. Špaček, M. Štovičková Jantulová. (eds.) 2020. *Metody výzkumu ve společenských vědách*. Praha: FHS UK.
Rychlík, M. 2014. *Dějiny tetování*. Praha: Mladá fronta.
Soukup, M., M. Balcerová. 2011. Antropologie těla. *Anthropologia integra*. 1: 31.
Vegrichtová, B. 2006. *Symbolika kriminálního tetování*. Plzeň: Aleš Čeněk.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Tomáš Retka, Ph.D.**
Katedra sociální a kulturní antropologie

Datum zadání bakalářské práce: **31. března 2021**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2022**

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.
děkan

PhDr. Tomáš Boukal, Ph.D.
vedoucí katedry

Prohlášení autora

Prohlašuji:

Práci s názvem *Tetování jako stigma* jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 18. 3. 2022

Zapařáčová Dorota

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Tomáši Retkovi, Ph.D. za jeho ochotu, poskytnutí rad a času, který mi věnoval po dobu psaní mé bakalářské práce. Také bych chtěla poděkovat Mgr. Milanovi Durňakovi, Ph.D. za pomoc s audiovizuálním výstupem, který je součástí mé práce.

Dále bych chtěla poděkovat svým informantům a respondentům, kteří mi poskytli potřebné informace k vypracování této bakalářské práce.

Děkuji.

Anotace:

Studentka se ve své bakalářské práci zaměří na problematiku stigmatizace tetování a na předsudky, které jsou s tímto fenoménem ve společnosti spjaty. V teoretické části vymezení historii tetování, dále se bude věnovat otázce stigmatizace tetování ve společnosti. Ve výzkumné části se zaměří na otázku, zda se lidé s tetováním cítí být odmítáni a diskriminováni. Bude reflektovat i rovinu, jak fenomén tetování vnímají lidé, kteří žádné vlastní tetování nemají. Kvalitativní výzkum bude realizován pomocí rozhovorů, doplňující metodou bude dotazník. Výzkum bude zaměřený nejen na jedince s tetováním, ale i na informanty bez tetování. Z hlediska teoretického zakotvení bude pracovat s koncepty stigmatizace, stereotypů a předsudků. Součástí práce bude audiovizuální výstup.

Klíčová slova:

tetování, stigma, diskriminace, předsudky

Title:

Tattoo as a Stigma

Annotation:

This bachelor thesis focuses on a problems of stigmatization of tattoo in society and prejudices associated with this phenomenon. In this work the term of tattoo as well as its history are introduced too. Qualitative research deals with question whether people with tattoos feel discriminated. Furthermore, this work focuses on point of view of people without tattoos. The reasearch is done in the form of semi-structuralized interview and questionnaire. From a theoretical point of view this work focuses on concepts of stigmatization, stereotypes and prejudices. A part of the work is audiovisual output.

Keywords:

tattoo, stigma, discrimination, prejudices

Obsah

Úvod.....	8
1. Metodologie výzkumu.....	10
1.1. Téma a typ výzkumu.....	10
1.2. Sběr dat.....	10
1.3. Výzkumný soubor.....	11
1.4. Představení informantů.....	12
1.5. Zpracování a analýza dat.....	12
1.6. Etika výzkumu.....	13
2. Historie tetování.....	14
3. Tetování.....	17
3.1. Důvody pořizování tetování.....	18
4. Tetování a společnost.....	21
4.1. Diskriminace.....	24
5. Stigma, předsudky, stereotypy.....	26
6. Výsledky výzkumu.....	28
6.1. Rozhovory.....	28
6.2. Dotazník.....	31
6.3. Výzkumné otázky.....	34
7. Vizuální část.....	36
7.1. Výběr informantek do etnografického filmu.....	36
7.2. Chování informantek před kamerou a vliv prostředí.....	36
7.3. Z mnoha záběrů krátký film.....	37
7.4. Reflexe tvoření.....	37
8. Závěr.....	38
Seznam použité literatury a dalších zdrojů.....	40
Přílohy.....	42

Úvod

Tetování je v dnešní době stále populárnější. Stává se z něj jistý fenomén dnešní doby. Jeho počátky sahají hluboko do historie a má nespočet významů. Za poslední desítky let prošlo tetování mnoha změnami. Ať už se jedná o techniky, nebo o samotné vyobrazení. Dříve tato ozdoba těla nebyla tak rozšířená, tak jako nyní. Tetování se nejčastěji vybíralo v katalogích přímo v salónu a stávalo se, že mělo více lidí stejný motiv. Samozřejmě, že se to může stát i dnes, ale lidé se v dnešní době snaží být více originální a hledají motivy, které pro ně budou mít určitý význam a svým tetováním se odlišit od ostatních. Tetovací salóny zažívají v posledních letech velký rozkvět a také internet je plný inspirativních stránek, kde si můžeme tetování vybrat nebo se inspirovat. I když se tetování stává velkým trendem po celém světě, se stále najdou tací, kteří tetování budou vnímat negativně. Někdy záleží i na samotném jeho provedení. Pokud je nekvalitně provedeno, lidem se hned onen člověk zdá nějak „podezřelý“ a reagují jinak, než když vidí jedince, který má tetování kvalitně zpracované.

Mou motivací pro zvolení tématu *Tetování jako stigma* byl určitě zájem o tetování jako takové. Sama několik tetování mám, i když ne úplně viditelné na první pohled. Zajímalo mě, zda jedinci s tetováním vnímají i v dnešní době ve společnosti nějaké předsudky či stereotypy související s tetováním, nebo jestli se někdy setkali kvůli svému tetování s diskriminací. Také jsem se chtěla dozvědět o nejčastějších důvodech pořizování tetování. Zda jsou to důvody čistě estetické, nebo si ozdoby těla pořizují proto, že pro ně mají hluboký význam. Také jsem chtěla zachytit poznatky a názory lidí, kteří žádné tetování nemají a jak vnímají například své kolegy či přátelé s touto ozdobou těla.

Část práce bude věnována problematice tetování ve společnosti a potenciální diskriminaci tohoto jevu. Pomocí informací, které jsem získala z polostrukturovaných rozhovorů a dotazníku, se budu snažit zjistit, zda se v dnešní době stále objevují ve společnosti nějaké stereotypy či předsudky a samotná diskriminace vůči potetovaným.

Cílem této bakalářské práce je analýza problematiky stigmatizace tetovaných a předsudků, které jsou s tímto fenoménem spjaty. Data získaná z výzkumu by měla pomoci objasnit, zda se lidé s tetováním cítí v současné době nějakým způsobem diskriminováni.

Z pohledu tematického vymezení ve své práci často čerpám z knih Martina Rychlíka, a to zejména z děl: *Dějiny tetování* (2014) a *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla* (2005). V dílech je velice dobře popsána historie tetování a jeho účely. Velice podrobně jsou zde

popsány dějiny tetování v kontextu celého světa, tomuto aspektu se však ve své práci přímo nevěnuji.

Další inspirující knihou je *Tělo za katrem* (2020) od Aleny Lochmannové, kde autorka přináší bližší pohled na tetování vězeňské, jeho specifickou symboliku i skrz techniky provedení. Stěžejní díla od Ervinga Goffmana *Stigma* (2003) nebo *O povaze předsudků* (2004) od Gordona Allporta byly velice přínosné k vhledu do problematiky stigmatu, předsudků a stereotypů.

V neposlední řadě jsem čerpala i z práce autorů A. Dey a K. Das. V jejich knize *Why We Tattoo? Exploring the Motivation and Meaning* rozebírají důvody, proč se lidé nechávají tetovat, jaká je jejich motivace k zdobení těl.

Jsem si vědoma, že prací na toto téma bylo napsáno již velké množství, ale vizuální zpracování není tak časté. Snažím se téma rozebrat částečně odlišným způsobem a pomocí vizuálního výstupu ho odlišit od stávajících studentských prací.

1. Metodologie výzkumu

1.1. Téma a typ výzkumu

Pomocí výzkumu bych ráda přiblížila problematiku diskriminace tetovaných v dnešní společnosti. Zda se tento problém stále vyskytuje nebo už jedinci s ozdobami těla přestali být neprávem odsuzováni. K tomuto bodu se vztahuje první výzkumná otázka: *Cítí se být lidé s tetováním v dnešní době diskriminováni?*

Dalším bodem, který by měl výzkum objasnit, je skutečnost, zda se v současné době objevují ve společnosti určité předsudky či stereotypy vůči potetovaným. Tímto se dostávám ke druhé výzkumné otázce: *Jsou s tetováním spjaty nějaké předsudky či stereotypy?* a podotázce: *Mají lidé obavy z reakcí společnosti na jejich tetování?* Získaná data by nám měla pomoci při uchopení tohoto fenoménu, díky životním zkušenostem jednotlivých respondentů.

Poslední věcí a také hlavní výzkumnou otázkou, kterou budu ve své práci zkoumat, je: *Jaké jsou důvody pořizování tetování?* Bude mě zajímat, jaká je motivace jedinců ke zdobení jejich těl. Zda se bude jednat o čistě estetickou funkci, nebo zda pro ně má tetování hlubší význam.

Pro svou bakalářskou práci jsem zvolila kvalitativní typ výzkumu. Tento typ výzkumu jsem zvolila z důvodu, že se snaží porozumět jednání aktérů i sociálním strukturám, ve kterém se jednání uskutečňuje. „Studuje, co lidé dělají, jak o tom hovoří, jak tomu rozumějí, jak to prožívají“ (Novotná 2019: 186). Kvalita procesu výzkumu a jeho následným závěrům se pak pojí s hloubkou významu, což znamená, že přijímá předpoklad o nesamozřejmosti reality a zároveň i pokoru k aktérům a zdrojům dat (Novotná 2019: 286).

1.2. Sběr dat

V rámci kvalitativního výzkumu jsem se rozhodla ke sběru dat použít polostrukturované rozhovory a jako doplňující metodu dotazník. Podle Novotné jde v polostrukturovaném rozhovoru o zachycení zkušenosti aktérů s nějakým fenoménem, tedy o jejich reflexi daného problému (Novotná 2019: 275). Tento typ jsem vybrala z důvodu, že i když má výzkumník připravené okruhy, kterým se chce v rozhovoru věnovat, zůstává dotazovaným volnost pro improvizaci, a mohou tak volně reagovat při konkrétní situaci (Zandlová 2019: 322).

Pro dotazník, jako doplňující metodu, jsem se rozhodla z důvodu většího množství odpovědí a taky rychlejšímu získání informací. Podle Špačka je důležité u dotazníků, které vyplňuje sám respondent, dbát na to, aby nebyl příliš dlouhý, nezáživný nebo zmatečný, jelikož pro něj pak bývá daleko snadnější vyplňování předčasně ukončit (Špaček 2019: 146). Snažila

jsem se proto, aby byl dotazník dostatečně srozumitelný a nebyl zbytečně dlouhý. Stejně jako u rozhovorů jsem zvolila otevřené odpovědi, a to zejména proto, že jsem ke svému výzkumu potřebovala autentické odpovědi. Právě pomocí otevřených otázek lze zjistit i méně obvyklé postoje respondentů. Dotazník jsem zvolila online formou. Tato forma má výhodu, že jsou data přímo ukládána do databáze a snadněji se dá zprostředkovat respondentům (Špaček 2019: 151).

Rozhovory jsem uskutečnila osobně a místa jsem volila tak, aby byla mým informantům příjemná. Jeden rozhovor byl v tetovacím salónu, dva u mě doma, jeden u informantky a poslední v kavárně. Čtyři rozhovory jsem natáčela k audiovizuálnímu výstupu, musela jsem tedy zvolit místa, kde bude dostatečný klid pro kvalitní nahrávku.

Dotazník jsem umístila na svůj facebookový profil, kde mi ho vyplnilo 33 respondentů, poté jsem dotazník poslala přes rodiče do základní školy, kde pracují a rozeslali je mezi své kolegy. Díky dotazníku jsem získala několik dalších doplňujících informací a názorů i od nepotetovaných jedinců.

1.3. Výzkumný soubor

Většinu účastníků rozhovorů jsem měla předem vytipovanou. Jedná se pouze o jedince s tetováním a šlo o čtyři ženy a jednoho muže. Věk pro mě v tomto případě nebyl podstatný, protože ve své práci tuto skutečnost zásadně neřeším. Zaměřila jsem se na lidi ve svém okolí, takže jsem nezahrnula jedince mladší 18 let. Informanti se pohybují od 23 – 56 let. Jedná se o mé známé a rodinu. Jeden z účastníků výzkumu, který přednáší o kriminálním tetování, mi byl doporučen později, jako jedna z reakcí na rozeslaný dotazník. Informanti pochází z Chotěboře, Havlíčkova Brodu a okolí. Vybírala jsem si je zejména podle toho, kolik a jak velká a viditelná tetování mají. Někteří mají tetování více a druzí zase méně viditelná, takže zde mám určitou rozmanitost. Odpovědi netetovaných mám zaznamenané v dotazníku. Rozhovory jsem dělala pouze s potetovanými lidmi, především proto, že jsem je zároveň natáčela a audiovizuální výstup je zaměřen spíše na zkušenosti potetovaných.

Jak jsem zmínila výše, využila jsem metodu polostrukturovaných rozhovorů, kdy jsem kladla předem připravené otázky, ale informanti se mohli rozpovídat více a mohla jsem klást i doplňující dotazy. Všechny čtyři informantky s natáčením souhlasily a žádná z nich nevyžadovala anonymitu a vystupují pod svým skutečným jménem. Rozhovor s pátým informantem nebyl natáčen, protože jsem se rozhodla pro čistě ženské obsazení audiovizuálního výstupu a jeho odpovědi jsem použila do psané části. V tomto případě anonymitu také nevyžadoval.

1.4. Představení informantů

Nikola T.

Pětadvacetiletá tatérka z Chotěboře, která ve svém salónu tetuje pouze ženy. Tetování bere jako druh umění. Sama jich má na svém těle kolem třiceti.

Denisa D.

Čtyřadvacetiletá studentka, která zároveň pracuje v kanceláři. Denisa má pět menších tetování rozmístěných různě po těle.

Karolína H.

Karolína dříve pracovala v lékárně či cukrárně. Je jí 28 let a se svým tetováním nikdy neměla žádný problém, i když má na těle tetování větších rozměrů. Začínala s menším nápisem na předloktí, dnes jí tělo zdobí dalších pět tetování a neplánuje přestávat.

Stanislava Z.

Stanislava je učitelkou na druhém stupni základní školy. Je jí 55 let a na svém těle má tři tetování z toho jedno dodělávané a zvětšované na zápěstí.

Ondřej Kolář

Mjr. Mgr. Ondřej Kolář je ve služebním poměru ve Vězeňské službě České republiky. Působí jako externista na Policejní akademii a přednáší na Masarykově univerzitě v Brně. Je členem různých evropských organizací, kde se zabývají problematikou extremismu a radikalizací vězňených osob. Dále také přednáší o vězeňském tetování, zejména příslušníkům policie. Sám má na těle několik tetování, avšak dobře skryté.

1.5. Zpracování a analýza dat

K zpracování dat z provedených rozhovorů, které jsem uskutečnila osobně, jsem využila přepis neboli transkripci, která je „[...] především příležitostí k ponoření se do tématu a jeho detailnímu promyšlení, k uvědomění si nenápadných pravidelností v rozhovorech [...]“ (Zandlová 2019: 345). Konkrétně jsem využila transkripci doslovnou, kdy zachytíme jen slova ze záznamu a zaznamenáváme tak mluvený jazyk do psaného textu (Zandlová 2019: 347).

Z rozhovorů jsem vybrala k přepisu tři základní tazatelské otázky: 1. *Jaký máte názor na tetování?*, 2. *Cítíte se být kvůli svým tetováním diskriminovaná? Vyskytují se ve společnosti*

stále nějaké předsudky či stereotypy týkající se tetování? a 3. Jaký jste měla důvod k pořízení tetování, co Vás k tomu motivovalo? Tyto otázky dále rozebírám v podkapitole 6.1.

K získání dat jsem zvolila jako doplňkovou metodu dotazník, který, jak jsem zmínila výše, jsem umístila na svůj facebookový profil a dále ho rozeslala po svých známých. Po získání, podle mého názoru, dostatečného množství odpovědí, jsem data pročetla, porovnála a sepsala ke každé otázce stručné shrnutí. Dotazník byl formou otevřených otázek. Pro můj výzkum nebylo podstatné pohlaví respondentů. Z tohoto důvodu tuto otázku ve svém dotazníku nemám. Data dále analyzuji v podkapitole 6.2.

Díky informacím získaných z dotazníku, následnému shrnutí a transkripci rozhovorů jsem získala přesnější vhled do dané problematiky, a lépe se mi tak odpovídalo na hlavní výzkumné otázky. Tyto otázky následně rozebírám a odpovídám na ně v podkapitole 6.3.

1.6. Etika výzkumu

Před začátkem výzkumu jsem kontaktovala informanty, se kterými jsem provedla rozhovory a seznámila je s tématem své bakalářské práce, a jak bude sběr dat k výzkumu probíhat. Všechny zúčastněné jsem informovala o následném využití dat, které nebudou využity jinak než pro tuto závěrečnou práci.

Od každého informanta jsem získala informovaný souhlas. Jedná se o rozhodnutí, kdy se jedinec dobrovolně účastní výzkumu (Zandlová, Šťovíčková Jantulová 2019: 71). V mém případě byla dohoda učiněna v ústní podobě, tedy „výslovnou a jasnou deklarací souhlasu aktéra s účastí na výzkumu a s podmínkami účasti“ (Zandlová, Šťovíčková Jantulová 2019: 73). Se souhlasem je spojena i anonymizace dat, což je „proces odstranění těch údajů z dat, které by přímo, ale i nepřímo napomáhaly v identifikaci jedince/organizace/terénu“ (Zandlová, Šťovíčková Jantulová 2019: 75). V mé práci nebyla anonymizace dat nutná a všichni informanti souhlasili se zveřejněním svých jmen.

2. Historie tetování

„Jednou z tělesných modifikací je tetování, které bylo doloženo takřka ve všech koutech světa“ (Rychlík 2014: 17). Podíváme-li se do historie, tetování prodělalo velice dlouhý vývoj. Dějiny lze číst jako sled plný pozměněných významů, technik a hlavně odlišného nazírání (Rychlík 2014:15).

Tetování na sebe bere takřka nekonečnou řadu významů. Člověka zvýznamňovalo, ale i stigmatizovalo, léčilo i zraňovalo, přiřazovalo status, formu trestu, navíc krásnilo a neustále mění nepopsané osoby v jedinečné a spokojenější osobnosti. Tetování je způsob, jak říct: „Já jsem unikátní“ (Rychlík 2014: 15). „Naše touha zdobit sama sebe je jednou z nejzákladnějších cest, která lidský rod odlišuje od ostatních tvorů“ (Ferguson, Procterová 1998: 8). Tetování, které může sloužit mnoha účelům, jako například magickým, k rozlišování kmenového příslušenství, ovlivnění sexuální přitažlivosti nebo se jím rozhodneme zkrášlit, je jedním z nejstarších výrazů této touhy (Ferguson, Procterová 1998: 8).

Svá těla nějakým způsobem upravují všechny známé kultury v čase i prostoru. Lidé tak činili kvůli svému „zkulturnění“, ale i z rituálních či estetických pohnutek (Rychlík 2014: 17). V historii tetování často rozdělovalo společnost. Ozdobami těla se povětšinou času vyznačovali námořníci, zločinci, prostitutky a obecně lidé, kteří spadali do kategorie nižší společnosti. Postupem času se však tetování začalo objevovat i ve vyšších kruzích. I zde se ale považovalo za určité stigma. Právě vyšší třída této módy neunikla v 19. století. Radíme sem především výstřední členy vysoké společnosti, bohaté a aristokraty, intelektuály, umělce a všechny, kteří činí život barevnějším (Schiffmacher, Riemschneider 1996: 20 in Rychlík 2014: 185).

O tetování máme první záznamy od roku 1769, kdy se s domorodým pojmem pro tetování seznámil cestovatel James Cook a prosadil tento výraz nebo jeho základ do hlavních světových jazyků. „Původní tahitské slovo tautau značilo „označovat“, spřízněné samojské tautau značilo „kreslit“ a i malajské tatu, výraz pro „ránu“, nebylo významově ani etymologicky příliš vzdáleno“ (Rychlík 2005: 27).

V knize Jacka Watkinse *Tetování – symboly a významy* se dočítáme o jednom z nejstarších tetovaných symbolů. Tím je abstraktní geometrický tvar nalezený v egyptských Thébách na mumifikovaném těle kněžky Amulet. Jedná se o egyptskou kněžku z XI. Dynastie, která žila více než před 4000 lety. Tento objev je důkaz toho, že tetování bylo akceptováno také vyššími vrstvami starověké egyptské společnosti, což se dříve nepředpokládalo (Watkins 2011: 4).

„Hlavní vliv na oživení zájmu o tetování měli námořníci. Z rajských ostrovů dováželi „šnyty“ vonící dálkou. Brzy se objevily kopie, jež nemusely vzniknout v tichomořských dálavách. Nuda na lodi tomu nahrávala. Z tahitských šipek se stávaly nápisy, přibývaly prosté obrázky – rodily se kérky“ (Rychlík 2014: 171). Nejčastějším motivem pro tetování u námořníků byla srdce, iniciály, palmy, odvážně vyobrazené dívky, kotvy a další. Tato neřest se rozmohla díky lovu velryb, spojený s ruchem v přístavech a obchodem mezi Evropou, Amerikou a ostrovy v období 1780-1850 (Blatová 1995 in Rychlík 2014: 171).

Námořnických „kérek“ přibývalo velice rychle. K již zmíněným motivům, jako byla srdce a kotvy se přidaly i lodě s napnutým plachtovým, havajské krásky, kompas, motta či mořské panny. Důvody tetování byly i prozaické. Díky nim se zvýšila šance, že budou námořníci identifikováni při pádu přes palubu. Častý byl také motiv kříže, který měl po smrti zajistit křesťanský pohřeb (Rychlík 2014: 171-172).

Podíváme-li se do středověku, zde byla kupříkladu tatuáž v podobě srpku měsíce, ať už domnělá, či skutečná, vnímána jako stigma vlkodlaka. V minulosti patřilo tetování k jakýmsi neověřeným znakům kriminality. Takové nahlížení, které bylo utvářeno nezávislé na skutečnosti, se udrželo řadu let a zasáhlo i české prostředí. Tyto názory se držely ještě ve 30. letech 20. století (Rychlík 2005: 56).

I když se tetování objevovalo i ve vyšších kruzích, ti méně bohatí v 18.-19. století byli považováni za podivíny, kriminálníky a vyvržence společnosti. Ve 20. století v Evropě i samotném Československu se tetované osoby nemohly po dlouhá léta zbavit stigmatizace, labellingu a paušálních odsudků. Dne 14. července 1927 zazněl dokonce v československém parlamentu návrh poslance Krejčího k tetování tuláků a cikánů. V Německu dle Hitlerova speciálního nařízení byla zakázána tetovací studia, až na jedno v Hamburku. Jeho majitel musel podepsat prohlášení, že bude tetovat výhradně cizince, aby nekazil čistou, neposkvrněnou árijskou pokožku. Nacisté pak využili číselné tetování k identifikaci „neárijských“ vězňů v koncentračních táborech (Rychlík 2005: 223).

Krvavý světový konflikt kulturu tetování na dlouhou dobu poznamenal. Hlavním důvodem bylo právě proslulé tetování Židů v koncentračních táborech. „Na druhou stranu vneslo období války do tetování řadu vlasteneckých motivů, především v USA a Anglii“ (Rychlík 2005: 225).

Tetování se stalo tabuizovaným i v zemích východního bloku, kde byla profesionální činnost zakázána úplně, což dodalo tetování punc zakázaného ovoce. Tento krok však přispěl

k rozvoji velice nevkusné a primitivně provedené tetováže, spojené s rizikem přenosu chorob i dalších zdravotních komplikací. Po sílícím vlivu komunistické strany byly ve východním bloku zrušeny všechny tetovací salony. O to lépe se dařilo amatérským obrázkům, například ve vězeňských komunitách (Rychlík 2005: 225-226).

Stejně tak v Československu, kde se tetovali pouze vězni, Romové nebo nudící se vojáci základní služby. „Drtivá většina tetování před Sametovou revolucí vznikala výhradně na vojně nebo ve vězení“ (Valenta 2011: 8). Svá těla pokrývali však jen prostými obrázky. Až do roku 1989 neexistovalo v zemi estetické tetování, které by nebylo spojeno s amatérskou či delikventní linií (Rychlík 2014: 191). Ve věznicích bylo tetování zakázáno, avšak vězni si dokázali vystačit s prostým náčiním, které našli, nebo si ho nechali propašovat zvenčí. Odsouzení byli nuceni pracovat utajeně, vyrobit si strojek a barvu a strávit tetovací procedurou nespočet hodin, aniž by byli odhaleni ostrahou věznice. Pokud byli přistiženi při činu, tak tatér i tetovaný dostal kázeňský trest a často jim bylo zabaveno tatérské náčiní. Podmínky pro tato tetování nebyly bezpečné, protože zde nebyla splněna základní hygiena, a tak se stávalo, že vězni trpěli mnoha infekcemi, které mohly zapříčinit i amputaci končetiny (Vegrichtová 2016: 147-148).

Postupem času se techniky tetování začínaly zdokonalovat. Množství tatérů v dnešní době stoupá, a tím roste i konkurence. K postupnému nárůstu popularity tetování v posledních dekádách přispěly jak změny ve stylu, tak i technikách provedení (Rychlík 2005: 231). Každý tatér má svůj vlastní styl provedení, a tak máme spousty možností pro správnou volbu, která bude vyhovovat právě nám. Samotné zkušenosti i um tatérů nám přibližuje prastarý zákrok, spíše jako specifickou variantu umění. Tetování však ale ani dnes nebereme jen jako zkrášlující doplněk, který je považován za onen nezcizitelný šperk. Pravdou je, že se tetování stále výrazněji transformuje v přednostně estetickou záležitost. K tomuto faktu však napomáhá i zřejmý trend, který zlepšuje kvality profesionálního tetování (Rychlík 2005: 279).

Jak byla technika tetování vlastně objevena, nikdo přesně s jistotou neví (Watkins 2011: 5). Možné odpovědi na otázky o tetování v různých kmenech a popis jejich významů lze najít v knize *Tetování – symboly a významy* od Jacka Watkinse (zejména strany 4-8). Více informací o historii, významech i technikách najdeme především v knize Martina Rychlíka *Dějiny tetování*. Tímto směrem se však ve své práci primárně ubírat nechci.

3. Tetování

„Co je to tetování? Ottův slovník naučný v roce 1906 definoval heslo „tétování, tetovování aneb tatuování“ jako „zvyk rozšířený téměř u všech národů, který záleží na tom, že kůže lidská ozdobuje se výkresy rázu ornamentálního neb symbolického tímto: ostrým nástrojem provádějí se do kůže zářezy nebo body, jež spojují se ve výkres, který pak natře se barvou, pokud možno trvalou.“ (Rychlík 2014: 18). Jinak řečeno, tetování je permanentní „označení“ na kůži, které je prováděno pomocí jehly a inkoustu. Po tom, co se inkoust dostane do druhé vrstvy kůže, známe jako škára (dermis), rána se zahojí. Pod nově vzniklou vrstvou se pak objeví námi zvolený vzor (Ironinktattoo 2013).

Každá známá kultura nějak zachází s tělem, upravuje ho, disciplinuje a samozřejmě mu přikládá nejrůznější významy. Tělo je kulturní univerzálií a každá kultura s ním zachází rozdílně. Žádná z kultur však tělo nenechává netknuté (Soukup, Balcerová 2011: 31). Tetování považujeme proto za výjimečný způsob tělesného zdobení neboli body artu. Tento způsob však není zdaleka jediný. Lidé své fyzické schránky v běhu dějin dotvářeli a stále dotvářejí. Do těchto způsobů řadíme malování, jizvení, mutilace a nepřeberné množství šperků a jiných doplňků. To vše je více než přesvědčivým svědectvím (Rychlík 2005: 14).

Lidé si však nezdobí svá těla jen z důvodu, že se jim to líbí, nebo se líbit chtějí. I když je tento fakt jedním z mnoha důvodů. Lidé se rádi zkrášlují a touží po krásném, zajímavém, ušlechtilém a esteticky dokonalém zjevu. Člověk se však také odedávna toužil vymanit ze své přirozenosti, překonat přírodu i její omezení. Tím, že zdobil své tělo si dodával pocit zvláštnosti, jinakosti i osvobození (Rychlík 2005:16-18).

V současné době se s ozdobami těla setkáváme stále častěji. Tetování je jednou z nejčastějších možností, kterou lidé využívají k určitému sebevyjádření. Jeho funkce je rituální, estetická, dekorativní, erotická, magicko-náboženská, léčebně-preventivní, komunikační a identifikační, sociálně-skupinová, strukturálně-hierarchická či individualizační (Rychlík 2005: 41-59).

Na své cestě k popularitě muselo tetování čelit bitvám proti stigmatizaci. V dnešní době se však stává stále více běžným a oblíbeným mezi věkovými skupinami, pohlavím či společnostmi, jako takovými (Ironinktattoo 2013). V současnosti patří vytetované ornamenty do standardní výbavy celebrit a adorovaných hvězd světového průmyslu. Jak jsem již ale zmínila, ne vždy tomu tak bylo (Rychlík 2005: 55-56).

Tetování je fascinující, podmanivé a podnětné. „Spojuje krásu tradiční kultury a individuality Západu. Dovoluje nám přeměnit těla podle našich představ. Tetování je jedinečná, nesnadná forma umění, protože musí existovat na stále se měnícím, napínajícím se, pohybujícím se, žijícím plátně... Při konečné analýze – tetování je vrchol zdobení“ (Ferguson, Procterová 1998: 7).

V posledních dvou desetiletích se tetování dostalo z mnoha subkultur do dominantní kultury, kde začalo být přijímáno širokou společností. Zároveň se zvýšilo i množství akademických prací zaměřené na toto téma. Dříve se na tetování nahlíželo jako na symbol, spojený s úchylnou, nebo jako příslušnost k určité skupině. Dnes, především díky postupu času a módním trendům, vnímáme tetování zejména jako metodu sebevyjádření nebo jistou formu umění (Camacho 2014: 10).

3.1. Důvody pořizování tetování

Existují spousty důvodů, proč se lidé nechávají tetovat. Často se setkáváme s tetováním, které má pro jedince speciální význam. Ať už data narození, motivy spojené s vírou či motivy, které jsou jim daným způsobem blízké a chtějí ho mít na svém těle, aby jim připomínal milovaného člověka, událost nebo myšlenku (Day, Das 2017: 2). „Klasické osobní vzory se proto váží ke koníčkům, zájmům (hudba, sport, umění), přezdívám, jménům idolů, přátel, žen, mužům, dětí, znamení zvěrokruhu, k členstvím v různých sociálních, etnických nebo profesních skupinách“ (Rychlík 2005: 59). Mnoho lidí si dává tetování především jako módní doplněk, kdy si nechají potetovat celé ruce nebo i nohy (Day, Das 2017: 4).

Někteří lidé říkají, že se tetují čistě z estetického hlediska a jenom pro sebe, nehledě na to se najdou i tací, kteří tetováním vypráví i svůj životní příběh. Předchozí fáze života jsou vyjádřeny prostřednictvím obrázků vepsaných do kůže. Obrázky a příběhy jsou tak spojeny se vzpomínkami z dětství a sny (Oksanen, Turtianien 2005: 114).

Dalším zdrojem inspirace pro tetování jsou sociální sítě a internet celkově (Day, Das 2017: 2). Na internetových platformách se nám denně ukazují fotografie potetovaných osobností, které ostatní inspirují. Mnoho jedinců se rozhodne pro tetování v nízkém věku (Day, Das 2017: 3). Tato rozhodnutí zapříčiňují zejména v dnešní době právě sociální sítě, na kterých mladí lidé tráví velké množství svého volného času. Sledují zde své „idoly“, kdy většina z nich má alespoň jedno tetování, které pro ně může mít určitý význam, ale pro nás už ne. Mnohé to inspiruje a nechají si vytetovat totožný motiv. Rozhodování ve velmi mladém věku může zapříčinit pozdější odstranění, protože se nám postupem času mění styl i názory. Odstranění

tetování je velmi bolestivým a nákladným krokem, proto bychom si měli tetování dobře rozmyslet.

Z provedených rozhovorů, které jsou součástí mého výzkumu, vyplývá, že nejčastějším důvodem, proč se lidé, nebo alespoň moji informanti, nechávají tetovat je, že tetování plní určitou estetickou funkci. Jako druhý nejčastější důvod uvádí určitou spojitost tetování s důležitou událostí či vzpomínkou.

Ohledně tetování může v mnohém pomoci analýza médií, které zaznamenávají okolní realitu, dodávají nám informace a zábavu, ale mají také vliv na zvýšený zájem o tetování. Jak jsem již zmínila výše, tak k internetu můžeme přidat i televizi, módní časopisy, všudypřítomnou žurnalistiku nebo i seriózní deníky, kde jsou příjemcům předkládány tuny informací, působivých obrázků a již zmíněné idoly, kteří jsou na svá tetování velice pyšná a dávají je všem na odiv. Masmédia na svých sdělných kanálech nabízejí novodobý kult: kult těla a fyzická. Tento trend začal nabývat na síle začátkem 80. let 20. století. Za převrat je někdy označován začátek vysílání globální hudební televize MTV. Právě od této chvíle už nebyla tak důležitá hudba, jako vzhled. Nastala éra „vizualizace světa“, kdy je třeba na sebe spíš upoutat pozornost svým vzhledem. Zejména celebrity, které vystupovaly v těchto pořadech, se začaly zdobit, volily výraznou módu a doplňky, samozřejmě včetně tetování. Lidé pak tento styl od svých idolů začali přejímat ve snaze vyniknout a zaujmout možné partnery (Rychlík 2005:247). Jedním z nejslavnějších tetovaných Čechů je hudební skladatel a profesor Vladimír Franz. Je považován za osobu, která se rozhodla bořit tabu a pokoušet většinovou společnost. Mít potetovaný obličej je podle Franze náročnou zkouškou i pro výjimečné jedince (Rychlík 2005: 251).

„Tělo je základním stavebním kamenem lidské identity. Porozumění vlastnímu tělu, jeho akceptace a následná disciplinace a modifikace směřují k modifikaci vlastní identity. Tělo je nástrojem stereotypizace“ (Lochamannová 2020: 140). Tetování uspokojuje jisté složky osobnosti. Zdobením svého těla se jedinec snaží přizpůsobit a vypořádat se sebou samým i okolím. Právě tetování mu dodává pocit jedinečnosti či odlišnosti (Rychlík 2005: 36). V dnešní době se tedy tatuáž stala jakýmsi symbolem k prosazování své vlastní individuality, revolty či odmítáním společenských norem a konvencí (Rychlík 2005: 59).

Tetování prošlo v minulých stoletích ve společnosti mnoha negativními konotacemi. Dnes je široce přijímáno a považováno za jakousi uměleckou formu sebevyjádření (Weimer

2017). Znamé je to, že už tisíce let se postupně transformuje v moderní umění a můžeme ho stále více vidat na tělech lidí, kteří se pro tento typ umění nadchli (Ironinktattoo 2013).

„Na otázku po motivaci ke zdobení a upravování vlastního těla zcela jistě nelze odpovědět jednoznačně. Motivací je mnoho, prolínají se a v rámci kulturní podmíněnosti v postmoderní společnosti úzce souvisí i se sebepojetím jedince“ (Dvořáková in Soukup 2014: 193). Proto za velmi podstatnou motivaci k upravování těla považujeme snahu o určité sebevyjádření i neobvyklými prostředky, kdy tetování je jedním z nich (Dvořáková in Soukup 2014: 195-198).

4. Tetování a společnost

„Fyzické tělo slouží jako prostředek reprezentace genderu, etnicity i třídy, které jsou symbolicky ztělesňovány. Tetování pak přispívá k vytváření kulturního já. Je prostředkem, skrze který dochází k propojení těla fyzického a sociálního, neboť fyzické tělo ozdobené tetováním má širší interpretační rámec“ (Douglas 2003 in Lochmannová 2020: 142). Jak již bylo popsáno výše, tetování se objevuje po celém světě po mnoho let. Dříve bylo na lidi s tetováním pohlíženo jako na členy nižší společnosti. V současné době už tomu tak nebývá, i když se najdou tací, kteří tento názor stále zastávají. S postupem času stoupá i cena tetování, a tak si ho nemůže dovolit každý, pokud tedy hovoříme o bezpečném provedení u zkušeného tatéra či tatérky.

Podíváme-li se na termín tělesná modifikace, první asociace, která mnoha lidem probleskne hlavou, bude nejspíš „punkáč“ se spoustou „bordelu po ksichtě“, rozpitá „kérka“ vykukující zpod rukávu a další podobné věci. Tento termín však zahrnuje širokou škálu dalších praktik. Je to fenomén, který se vyskytuje v tradičních, přírodních společnostech, ale i v moderním a racionálním prostředí (Dudziaková in Soukup 158-159). „Každý typ modifikace se navíc těší různé míře sociální stigmatizace, která se liší už v rámci jedné praktiky. Roztomilý a decentní motýlek na rameni vzbuzuje jiné pocity než smrtky či hadi ovíjející se kolem paže. Existují i tabuizovaná místa. Lopatka či hrudník jsou „v pořádku“, zatímco ornament na hrdle, hřbetech rukou, nebo dokonce v obličeji vzbuzuje výraznou nedůvěru až odpor. Nehledě na tabuizované motivy, které často souvisí s brutalitou nebo extrémními ideologiemi“ (Dudziaková in Soukup 2014: 158-159).

Dlouhou dobu bylo tetování spojováno s delikventními subkulturami či se specifickými profesemi. V dnešní době však tato praktika pronikla do většinové společnosti a rozšířila se napříč pohlavími, společenskými třídami a věkovým spektrem. Tetování se tak stalo populární formou, díky které mají možnost lidé k určitému sebevyjádření, a to také vedlo k odstranění předsudků a poklesu stigmatizace tetování (Kajanová, Jersáková, Růžička 2012 in Lochmannová 2020: 154).

Komunita lidí, kteří sdílí společný zájem o tetování, už dávno není uzavřená (Rychlík 2005:231). „Tetování podstoupilo mnoho proměn. Vyšlo z nuzných poměrů a nyní hrdě vstupuje mezi široké vrstvy – mezi učitele, právníky, lékaře, podnikatele, modelky, herečky, sportovce i ty největší celebrity“ (Rychlík 2005: 231).

V oblasti sociálních věd je lidské tělo nepostradatelným nástrojem neverbální komunikace, který je umocněn specifičností konkrétního prostředí (Lochmannová 2020:138). Lidské tělo nemá hranic ani limitů, a proto je považováno za významný nástroj neverbální komunikace, který je ale často upozadován v kontextu preference verbálních sdělení. Proto je velice důležité naslouchat, stejně tak jako se dívat (Lochmannová 2020: 330). Tělo je však také základním kamenem lidské identity. Porozumíme-li svému tělu, následná akceptace, disciplinace a modifikace směřuje k utvoření vlastní identity (Lochmannová 2020: 140). Úpravy vlastního těla, které jsou známy již od nepaměti, jsou jedním z hlavních nástrojů, které nám pomáhají utvořit si vlastní identitu v totální instituci. Tyto úpravy jsou nositelem symbolického významu, neboť proces tetování představuje zaznamenávání symbolu na lidskou kůži. O tetování tak můžeme smýšlet jako o určitém metaznaku, protože symbol samotný je nositelem řady dalších informací pro druhé. V tomto případě se může jednat o vizuální demonstraci příslušnosti k určité skupině, sociálního statusu nebo snahu o zvýšení vlastní atraktivity (Lochmannová 2020: 142). Důvodů pro zdobení těla je v moderní společnosti celá řada. Může se jednat i o reakci na aktuální popud. „Tetování je zpravidla vždy zasazeno do společenských významů a jako takové v sobě kombinuje funkce vztažené nejen ke svému nositeli, ale také společnosti jako celku“ (Gay, Whittington 2002 in Lochmannová 2020: 154). Jednou z nejpodstatnějších funkcí tetování je funkce komunikační. Tím, že na svém těle vyobrazíme určité znaky, tak vysíláme do okolního prostředí signály, které si naše okolí automaticky nějak vykládá (Vegrichtová 2006: 28-29).

Například symboly, které jsou ve formě tetování a pojí se s kriminálním prostředím, zejména s organizovanými kriminálními skupinami a gangy, vyjadřuje několik zásadních skutečností a plní v kriminálním prostředí řadu funkcí. Mezi tyto funkce se řadí vyjádření příslušnosti k určité skupině, kolektivní identita skupiny, mocenské ambice, demonstrace síly a prostředek zastrašení nebo komunikační a dorozumívací prostředek (Vegrichtová 2006: 20-28).

„Známý publicista Desmond Morris ve svém populárním textu o Nahé opici, jíž označuje příslušníky rodu Homo, uvádí tuto formulaci: „Zkrášlování těla k účelům sexuálním, útočným nebo společenským je u nahé opice rozšířený jev... Zdá se, že tetování, holení, vytrhávání chlupů, stříhání nehtů, provrtávání uší a primitivnější formy ozdobného zjizvování mají původ v prostých upravovacích činnostech. Tyto kosmetické úpravy a zdobení nicméně neslouží pouze účelům estetickým, ale i účelům magickým, rituálním, hygienickým, rozlišují kmenovou příslušnost, sociální stratifikaci společenstva, ovlivňují sexuální přitažlivost, atd.“

(Rychlík 2005: 15). A co vlastně stojí za obecnou touhou „tetovat a barvit“ či jinak měnit svá těla? Podle Martina Rychlíka za tím stojí touha zalíbit se druhým a k tomu účelu „se vylepšit“. Tento atribut je jedním z typických, který nás, jako lidský rod, odlišuje od zvířecích předků (Rychlík 2005: 14).

V dnešní době je tetování ve většinové společnosti mnohem běžnější a viditelnější než kdy dříve (Lochmannová 2020: 143). Považujeme ho také za jednu z nejrozšířenějších forem zdobení lidského těla nejen v západní společnosti (Lochmannová 2020: 154). Musíme však podotknout, že někdy nemá tetování nejlepší hodnocení ani v západní kultuře. „Pro mnoho lidí s sebou tetování nese podtext jakési ubohosti. Silně potetovaný může být starý mořský vlk nebo někdo, kdo jezdí s cirkusem, ale „slušní“ lidé se k tetovacím salónům obvykle nepřibližují a přenechávají je takovým alternativním typům lidí, jako jsou motorkáři či přívrženci hudebních stylů jako třeba gotický rock“ (Watkins 2011: 4). Také skutečnost, že motivy, které si v moderní době nechávají lidé tetovat, jsou mnohdy vulgární a přihlouplé, toto vnímání jen podtrhuje. K tomuto náhledu přispívá i fakt, že je tetování spojeno s propichováním kůže a ztrátou krve. „Umělecká díla na kůži jsou však pravděpodobně stejně stará jako samotná civilizace. Důkazy o jejich existenci nacházíme již v paleolitu neboli starší době kamenné“ (Watkins 2011: 4).

„Základní poučka sociální antropologie je: čím více je daná činnost rozšířena, tím je starší. Tetování se provádí od Aljašky k Japonsku, od Sibíře k Polynésii, od Indie po severní Afriku“ (Ferguson, Procterová 1998: 10). Po celém světě se používá mnoho rozdílných technik, a to zejména proto, aby se zvýraznilo zbarvení pod kůží. Jak už jsem zmínila dříve, tetování se stává módním a oblíbeným a je také odrazem základní lidské touhy nebo potřeby zdobit svá těla. „Mnoho rozdílných technik a stylů ukazuje, jak různí lidé v různých situacích spontánně a samostatně hledají svou individuální cestu k vyjádření této potřeby“ (Ferguson, Procterová 1998: 10).

Pro velké množství lidí je získání tetování tak závažný osobní milník, že je nutné s tímto procesem nakládat pouze s nesmírnou vážností. Ostatním poskytuje nescíslně příležitosti k humoru, ale jedná se spíše o šibeniční humor. Setkáváme se s tečkovanými liniemi kolem krku doplněné slovy: „Kousat zde“. Takové typy tetování ovšem na nikoho dobrý dojem neudělají (Ferguson, Procterová 1998: 70).

Svět se velice rychle mění. „Revoluce v tetování je udivující: stává se opravdu nesmírně populární. Je přijímáno lidmi, kterým se před deseti lety ani nesnilo, že by se někdy dali potetovat. Stává se módním. Objevují se tisíce nových tatérů a s nimi i nové styly a názory na

to, co tetování je nebo může být. Tato exploze zájmu a talentu vynáší umění tetování k vyšší dokonalosti“ (Ferguson, Procterová 1998: 7).

4.1. Diskriminace

Za diskriminaci považujeme určitý způsob omezování či poškozování určitých společenských skupin v jejich právech a nárocích. „Diskriminace spočívá v záměrném znevýhodnění určitých subjektů vytvářením nerovných hospodářských, politických, právních podmínek. Často brání v rozvíjení vlastní svébytné kultury, v přístupu ke vzdělání, ve výkonu povolání a v seberealizaci“ (Mucha, Vodáková 2017). Každé sociální znevýhodnění se může projevit diskriminací. Jedinec či skupina budou v nějaké míře omezováni ve svých možnostech a realizaci potřeb (Mucha, Vodáková 2017).

Co se týká pak diskriminace spojené s tetováním, není již v dnešní době na prvních místech. Z provedených rozhovorů, které jsou součástí mého výzkumu, vyplývá, že jedinci s ozdobami těla, ať už tetování či piercingy, nejsou kvůli svému fyzickému vzhledu tolik diskriminováni, jak tomu bylo v minulosti. Najdou se však zaměstnavatelé, kteří tetování stále neschvalují a potetovaného jedince do práce nepřijmou. Dvě z informantek sdělují, že například do banky nepřijímají jedince s viditelným tetováním, ovšem nemusí to tak být ve všech bankovních institucích. Dále pan Kolář mě také informoval o skutečnosti, že potetované jedince nepřijímají v některých zemích do bezpečnostních složek, a to zejména kvůli estetickému důvodu (rozhovor Ondřej Kolář: 26. 1. 2022). Dalším příkladem je naopak rozhovor se slečnou Karolínou, kdy její spolužačka, která má potetovaný obličej i krk, sehnala velice snadno práci v lékárně a připomínky ke svému vzhledu zaznamenala pouze od starší generace (65 let a výše) (rozhovor Karolína H.: 10. 10. 2021).

„Velmi důležitou roli v tom, zda nás okolí vnímá jako normální a standardní jedince, hraje způsob odívání těla. Odívání prošlo v uplynulém století výraznými změnami stejně jako společenské a kulturní oblasti. Lidé se po celý život oblékají do své kůže. Ta se v průběhu života mění stejně, jako se mění oblečení, jeho styl a hodnota jemu přikládána. Tělo se tak stává propagátorem životního postoje, sounáležitosti se specifickými sociálními skupinami, nálady, osobního stylu a kreativity“ (Dvořáková in Soukup 2014: 197-198).

Možnost zdobení lidského těla se postupem času stává dostupnou pro téměř všechny vrstvy obyvatelstva, zejména proto, že tetovací salóny můžeme potkat na každém rohu. „Avšak význam, které mají jednotlivé ozdoby pro jejich majitele, není jednoznačný a často ani na první pohled srozumitelný“ (Dvořáková in Soukup 2014: 211). Neměli bychom proto na první pohled

soudit a diskriminovat jedince s tetováním, nebo nějak jinak vizuálně odlišné lidi, protože nevíme, co svým tetováním, nebo vzhledem chtějí vyjádřit.

5. Stigma, předsudky, stereotypy

Řekové, kteří využívali vizuální pomůcky, uvedli v život termín stigma. Tento termín označoval tělesné znaky, které byly určené k tomu, aby vyšlo najevo cosi neobvyklého a špatného o morálním statusu označovaného (Goffman 2003: 9). Termínem stigma označujeme tedy silně diskreditující atribut. „Atribut, který stigmatizuje jeden typ nositele, může docela dobře stvrzovat obvyklost jiného a jako věc o sobě není nositelem ani pozitivní, ani negativní pověsti“ (Goffman 2003: 11). O tento předpoklad, že osoba se stigmatem není tak docela člověkem, využívají různé formy diskriminace. Tím de facto, často nevědomě, snižujeme životní šance dané osoby na „normální život“. Jako lidé máme sklon připisovat dané osobě celou řadu nedokonalostí na základě jedné původní a současně jí připisovat některé žádoucí, i když nevítané atributy. Vytváříme teorii stigmatu, ideologii, která vysvětluje méněcennost osoby se stigmatem a objasňuje nebezpečí, jež představuje. Někdy jí odůvodňujeme předpojatost založenou na jiných odlišnostech (Goffman 2003: 13). V sociálních situacích, v nichž se vyskytuje osoba, známá nebo vnímaná jako nositel stigmatu, se bude pravděpodobně uchýlovat k nevhodným kategorizacím. Následkem toho bude, jak ona osoba tak my z takové situace nesví (Goffman 2003: 29). Stigmatizovaný se nedefinuje jako odlišný od jakékoli jiné lidské bytosti, zároveň je však sám sebou i lidmi, kteří ho obklopují, definován jako osoba, která je z takové společnosti vyděděná (Goffman 2003: 126). „Existuje všeobecně rozšířený názor, že ačkoli neosobní kontakty mezi cizími lidmi obzvláště podléhají stereotypním reakcím, jak se lidé postupně navzájem sbližují, tento kategorický přístup ustupuje a je postupně nahrazován náklonností, pochopením a realistickým hodnocením osobních vlastností“ (Goffman 2003: 65).

Předsudek můžeme charakterizovat jako: „Příznivý, či nepříznivý postoj vůči osobě anebo věci, který člověk zaujímá předem bez opravdové zkušenosti nebo bez ohledu na ni“ (Allport 2004: 38). Předsudek je odmítavý až nepřátelský postoj vůči jedinci, který patří do určité skupiny. Kvůli tomu, že se řadí do jiné skupiny, připisují se mu nežádoucí vlastnosti, které jsou již připisovány dané skupině jako celku (Allport 2004: 39). Člověk má očekávání často založené na svých zkušenostech z minulosti. Může se tak stát, že bude automaticky přisuzovat všem lidem stejné vlastnosti (Allport 2004: 156). Charakteristické znaky skupin či jedinců jsou jasně viditelné a i zjevné odlišnosti vyvolávají dojem skutečných odlišností (Allport 2004: 154-156).

Za stereotyp považujeme velmi stabilní prvek ve vědomí, respektive psychický a přeneseně i sociální mechanismus, který reguluje vnímání a hodnocení určitých skupin jevů,

ovlivňující názory, mínění, postoje i chování. Jedná se o existenci ustrnulých představ ve vědomí lidí, které jsou obvykle, i když ne výhradně, přijímané z jiných zdrojů, a ne ze své vlastní sociální zkušenosti. Tyto představy hrají významnou roli jako předem daná schémata vnímání, uvažování a hodnocení nových jevů (Tomek 2018). „Stereotypy jsou vytvářeny především rodinnou výchovou, vzorem rodičů, jsou přejímány od nejbližšího sociálního okolí, od uznávaných autorit“ (Tomek 2018). Na utváření stereotypů se podílí také přenos skupinových norem a poznatků veřejného mínění. Někdy i škola či jiné sdělovací prostředky (Tomek 2018). „Stereotypy, které vznikají a jsou utvrzovány na základě vlastních zkušeností, často souvisí s přeceněním jednotlivé, třeba i nahodilé události“ (Tomek 2018). Stereotypy mívají spíše iracionální charakter, a proto se obtížně mění čistě logickými argumenty. Ani jim odporující osobní zkušenost zajetý stereotyp nemusí změnit. Ty totiž výrazně ovlivňují selektivitu vnímání a umožňují vyložit nový jev „po staru“. Stereotypy realitu obvykle výrazně zjednodušují, potlačují komplexnost a složitost objektivní skutečnosti a usnadňují tak přijetí nového. Mají také značnou setrvačnost a mění se velmi pomalu (Tomek 2018). Na druhou stranu však Allport upozorňuje, že se stereotypy mohou v průběhu doby měnit (Allport 2004: 227).

Stereotyp je tedy soubor charakteristik, který by měl charakterizovat určitou sociální skupinu. Sdílí je více lidí v dané společnosti a obvykle zahrnují nějaký určitý znak, podle kterého, přisuzujeme další charakteristiky. Na druhou stranu předsudky jsou ve svém obsahu negativní a zahrnují i emocionální složku (Machovcová 2018).

Ve společnosti se stále setkáváme s určitými stereotypy i předsudky vůči potetovaným jedincům. Negativní poznámky přicházejí převážně od starší generace, jak jsem se dozvěděla z provedených rozhovorů a vyplněných dotazníků. Když je někdo potetovaný, automaticky mu někteří jedinci přisuzují například „cejch“ kriminálního nebo jiná negativa. V tomto případě však záleží na tom, jak a na jakém místě je tetování provedeno. Pokud je tetování nekvalitně zpracované, hned se nám zdá jedinec nějakým způsobem „podezřelý“, i když k tomu nemáme žádný jiný podnět. Přitom si mohl daný člověk zvolit jen špatného tatéra (rozhovor Ondřej Kolář: 26. 1. 2022). Neměli bychom tedy přejímat zavedené stereotypy a měli bychom si vytvářet své vlastní názory a nesoudit lidi podle prvního dojmu.

6. Výsledky výzkumu

Cílem mého výzkumu bylo zjistit, zda se v dnešní době stále pohlíží na tetování jako na určité stigma a také jestli jsou jedinci s tetováním v současné době ve společnosti diskriminováni. Na základě dat, které jsem získala pomocí rozhovorů a dotazníku, se mi podařilo zkompletovat odpovědi k zodpovězení výzkumných otázek.

6.1. Rozhovory

Jak jsem již uvedla v *Metodologii*, rozhodla jsem se analyzovat data, která jsem získala prostřednictvím následujících tazatelských otázek. V rámci každé otázky uvádím transkripci určité části rozhovoru a následně je vzájemně porovnávám.

1. Jaký máte názor na tetování?

Nikola

„O tetování si myslím, že je to dobrý prostředek k vyjádření sebe samotných. Plní to hodně estetickou funkci, zejména v dnešní době mají lidi potřebu se zdobit a asi jim to i pomáhá, nebo určitě bych řekla, že co se týče žen, pomáhá k většímu sebevědomí a k tomu, že mají své tělo radši“.

Denisa

„Sama tetování mám, takže se mi tetování líbí a myslím si, že je to osobní vyjádření člověka. Může to mít spojitost s nějakou událostí v jeho životě, nebo si na sebe nechá vytetovat jenom prvek, co se mu pojí životem nebo co se mu líbí. Líbí se mi tetování na lidech“.

Karolína

„Mně se tetování moc líbí, proto jsem se taky nechala tetovat. Nemyslím si, že je to něco záporného, nějaká špatná věc. Myslím si, že je to v dnešní době hodně populární“.

Stanislava

„Co se týká mého názoru na tetování, tetování se mi líbí. Sama mám tetování. Myslím si, že záleží asi na každém, komu se to líbí, tak ať si ho dá. Úplně ani nejsem přesvědčená o tom, že někteří lidé by měli být kvůli tetování nějakým způsobem omezováni, co se třeba týká výkonu práce. Když už teda o té práci mluvím, tak vždycky by to asi mělo nějakým způsobem trošičku té práci odpovídat, aby to nepůsobilo třeba vulgárně, protože některá tetování jsou možná přehnaná“.

Nikola s Denisou se shodují na názoru, že tetování je jistým způsobem vyjádření osobnosti člověka. Všechny informantky tetování mají a líbí se jim i na ostatních lidech, ovšem, co podotýká Stanislava, nemělo by působit vulgárně, a to zejména při výkonu práce v určitých typech povolání.

2. *Cítíte se být kvůli svým tetováním diskriminovaná? Vyskytují se ve společnosti stále nějaké předsudky či stereotypy týkající se tetování?*

Nikola

„Já osobně, když jsem potetovaná se necítím diskriminovaná. Ale zase mám práci, kde je to úplně normální. Ani rodina, přátelé nebo okolí, nemám asi nikoho, kdo by to nějak odmítal, nebo s tím nebyl v pohodě. Od kamarádů znám z vyprávění, že s tím měli problémy, ani ne u zaměstnavatelů, ale třeba starší generace. Většinou to špatně přijímají prarodiče. Nebo když kamarád pracoval s lidmi a jednal se staršími zákazníky, koukali se třeba pohoršeně. Ale myslím si, že by někdo někomu vyloženě nadával za to, že má tetování, to už se v dnešní době neděje. Většina lidí to už bere jako úplně normální věc. Myslím si, že mě nikdo nikdy neurážel za to, že mám tetování.“

Denisa

„Já osobně se necítím být diskriminovaná. Měla jsem strach, když jsem se hlásila do práce. Děláám v kanceláři, a co jsem slyšela třeba z okolí, když se hlásili do banky, jenom myslím na recepci, hned se jich na pohovoru zeptali, jestli mají tetování. Jinak jako mě osobně zatím nikdo nediskriminoval. Ale já nemám výrazná tetování. Jsou malá a dají se skrýt pod košili“.

„Když jsem byla na vysoké, měla jsem kamarádku, která byla hodně proti tetování, a ta mi vždycky říkala: „Prosím tě, proč si dáváš další tetování, vždyť je to hrozný“, „No, kdyby sis to nedala, ta ruka by bez toho vypadala líp“. Já jsem to ale nevnímala vyloženě jako špatně, bylo mi to jedno“.

Karolína

„Já osobně jsem nikdy problém neměla a ani nikdo v mém okolí, kdo je potetovaný, neměl problém se zaměstnáním. Chodila jsem do školy s holkou, která byla hodně potetovaná, měla potetovaný obličej a krk a pracuje normálně v lékárně, je zaměstnaná a vůbec s tím nemá problém“.

„Myslím si, že stereotypizace pořád určitě přetrvává, hlavně u starší generace. Mladší generace už se na to dívá trošku jinak, ale myslím si, že ta starší generace má pořád pocit, že když jsi potetovaný, tak jsi velmi špatný člověk“.

Stanislava

„Já jsem se s ničím takovým nesetkala. Myslím si, že z mého okolí si neuvědomuji, že by někdo takové problémy měl. Ale vím, že jsem se třeba ptala v bance a tam určitý dress code mají a tetování v rámci prezentace v bance úplně neuznávají“.

„Stereotypy a předsudky se určitě někde ještě vyskytují, ale jak jsem řekla, s ničím jsem se nesetkala. Ale vím, že to tak někde fungovat může“.

Ani jedna z mých informantek se kvůli svému tetování s diskriminací nesetkala. Nikola s Karolínou se shodují v názoru, že stereotypy a odmítavé připomínky přicházejí spíše od starší generace. Naopak Denisa přináší pohled i od mladší generace (20 let), kdy její spolužačka na vysoké škole zastávala proti tetování odmítavý postoj. Všechny informantky se také shodují, že se stereotypy v dnešní době stále vyskytují, ale už ne v takové míře jako dříve.

3. Jaký jste měla důvod k pořízení tetování, co Vás k tomu motivovalo?

Nikola

„Myslím si, že při rozhodování se nechat tetovat, mě neovlivnilo nic zvěncí, nebo jako, ono hlavně hodně záleží, v čem se člověk pohybuje. Já jsem byla zvyklá, tak nějak od střední se pohybovat mezi lidmi, kteří byli potetovaní. Sama jsem nikdy tu potřebu neměla. I když potom mě spíš lákal ten proces. A až když jsem to chtěla začít dělat sama, chtěla jsem to vyzkoušet. Říká se, že je to trochu závislost, a tak se to potom stalo i u mě. Prostě jsem měla potřebu se tetovat dál a dál. Ale do těch dvaceti jsem neměla nějak potřebu se tetovat víc. Je pravda, že jsem se pohybovala mezi fakt hodně potetovanými lidmi. Vlastně na vysoké škole mě učil Vladimír Franz, který je hodně potetovaný. Nikdy mi nepřišlo, že by to bylo něco tak odvážného, jako že bych před tím nějak pochybovala, jestli to udělat, nebo ne. I když před prvním tetováním o tom pochybuje asi trošku každý. Při těch dalších už je to rozhodování mnohem snazší“.

Denisa

„Prvně jsi mě asi ovlivnila ty, protože jsi měla tetování dřív než já a hrozně se mi to líbilo. Říkala jsem si, ty jo, to bych taky chtěla. Nejvíc jsem se ale bála reakce mamky, protože jsem si to od ní musela nechat schválit, ale byla kupodivu v pohodě. Nejhuř, co jsem úplně tolik

nečekala, to snášel můj přítel, protože jsem zjistila, že ten úplně nemá rád, když se někdo tetuje. Nakonec mám těch tetování víc a všechny se mu líbí, takže si myslím, že pozměnil názor“.

Karolína

„Při rozhodování mě určitě ovlivnili tatěři, u kterých jsem se nechala tetovat, protože jsem se s nimi vždycky radila. Měla jsem trošku obavy, protože například moji rodiče zásadně nesouhlasí s tetováním, takže tam určitě obavy byly. Ale vzhledem k tomu, že už mi bylo osmnáct, nemohli s tím nic moc udělat“.

Stanislava

„O tetování jsem uvažovala o něco dřív, než jsem si to první tetování dala. Spíš jsem se tak rozhodovala, kde třeba se nechám tetovat, protože jsem úplně všem nedůvěřovala. Přeci jenom už je to pár let, teď je těch salónů víc. Motivovala mě jedna známá, se kterou jsem se potkávala ve fitku, takže jsem se jí ptala, kde si tetování dávala dělat a využila jsem toho jejího tatěra a u něj jsem si nechávala dělat všechny tři tetování“.

„Vzhledem k tomu, že jsem učitelka, měla jsem obavy, aby se na mě některé starší kolegyně nekoukaly divně, ale po mně si daly tetování další kolegyně, takže už jsem byla v klidu. Děti tetování vždycky ocenily, když ho viděly“.

Na motivaci k tetování se shodla Denisa se Stanislavou. Obě k tomuto rozhodnutí inspiroval někdo z jejich blízkého okolí. Dále jsou odpovědi různé. Nikolu ovlivnilo spíše prostředí, ve kterém se pohybovala a Karolínu zase tatěři, které sledovala a dále se s nimi radila. Nikola žádné obavy neměla. Naopak ostatní tři informantky menší obavy měly. Denisa s Karolínou se shodly při odpovědi, kdy měly obavy z reakcí rodičů. Stanislava měla obavy kvůli svému povolání a kolegům v práci. Jelikož se pak nechaly tetovat i další kolegyně byla v klidu.

6.2. Dotazník

1. Jaký je Váš názor na tetování?

Názory na tetování jsou od mých respondentů kladné. Naprosté většině se tetování líbí, mají ho nebo se k němu odhodlávají. Těm, co tetování nemají, se líbí, ale musí být vkusné, ne kýčovitě a pro člověka něco znamenat. Objevila se mi samozřejmě i odpověď, ale pouze jedna, že k tetování kladný vztah nemá. Většina respondentů také napsala, že je to každého osobní

rozhodnutí. Tetování je v dnešní době velký trend a jedna z respondentek zmínila fakt, že nikdo neví, co se s tetováním stane až tento trend pomine.

2. Kolik máte tetování?

Tuto otázku jsem použila pouze informativně, abych věděla, kolik potetovaných a nepotetovaných jedinců odpovídalo na otázky. Šest jedinců má jedno tetování, jeden má tetování dvě a jeden respondent tři. Dále pak jedna z respondentek uvedla osm a nejvíce má respondent s devíti tetováními. Osmnáct respondentů uvedlo, že nemá žádné a jeden o tetování uvažuje.

3. Kdy jste si nechal/a udělat své první tetování? Jaká byla reakce rodiny a přátel?

Všichni respondenti se nechali potetovat po dovršení osmnácti let, někteří kolem čtyřiceti až padesáti let. Reakce byly z velké části kladné, někdy byli členové rodiny překvapeni. Negativní reakce přišla nejčastěji od prarodičů, ale ne ve velké míře a jedinci za své rozhodnutí nebyli nijak odsouzeni.

4. Kam jste si nechal/a vytetovat své první tetování a proč?

Podobně jako u otázky číslo 2 jsem tuto otázku položila pouze informativně, protože mě zajímalo, zda si lidé dávají tetování na viditelná místa, nebo chtějí mít možnost tetování snadněji zakrýt. Nejčastěji je voleno předloktí, zápěstí nebo lýtko, a to právě z důvodu snadného zakrytí. Jiným se umístění prostě líbilo. Šest respondentů si nechalo dát tetování na předloktí, dva na zápěstí a po jednom také rameno nebo biceps. Tři respondenti si dali tetování na nohu a jeden uvedl i záda.

5. Litujete nějakých svých tetování?

Nikdo tohoto rozhodnutí nelituje. Někteří litují pouze výběru tatéra, protože tetování nejsou kvalitně provedená a v současné době by se rozhodli jinak. V tomto případě se jedna respondentka rozhoduje nad předěláním a podotýká, že se na tetování nevyplatí šetřit, je to věc, kterou budeme mít napořád.

6. Kdo/co Vás ovlivnil/o při rozhodování se tetovat? Měl/a jste nějaké obavy z reakce okolí?

Mé respondenty při rozhodování se nechat tetovat ovlivnili zejména přátelé, někdy i rodina, ale nejčastěji se pro tetování rozhodli sami od sebe. Obavy nikdo z nich neměl, jenom z počátku kvůli následnému hledání práce nebo reakce rodiny, protože tyto věci příliš nepodporují.

Převládlo však rozhodnutí, že se jedná o jejich těla, se kterým si můžou dělat, co uznají za vhodné oni sami.

7. *Cítíte se být kvůli svým tetováním diskriminován/a? Máte nějaké zkušenosti či Vaši přátelé se zamítnutím žádosti o zaměstnání kvůli viditelným tetováním?*

Naprostá většina respondentů nemá s diskriminací kvůli tetování žádné zkušenosti. Vyskytly se však i odpovědi, že by tetování mělo být na místech, které se dají zakrýt, nebo že by lidé s viditelným tetováním neměli být přijímáni do určitých zaměstnání. Zkušenost jedné z respondentek: „*V mém zaměstnání to patrně překážkou není, byla jsem přijata už s tetováním. Jednou mi ale jeden pán řekl, že by ke mně dítě nedal (pracuji jako učitelka). Leda by prý bylo indiánské. To už je ale asi 10 let zpět*“. Poznámka byla vyřčena před několika lety, tudíž si myslím, že v dnešní době už to takový problém nebude, ale věřím, že se stále najdou jedinci, kteří s ozdobami těla nebudou souhlasit.

8. *Vnímáte ve společnosti nějaké narážky/urážky na Vaše tetování?*

U této otázky byly odpovědi respondentů různorodé. Někteří slýchají spíše zvědavé otázky, někdo chválu a někteří se s narážkami už setkali. Ty přicházejí zejména od starší generace, ovšem názory se různí, nemusí to tak být vždy. Jedné z respondentek přijde, že tetování je v naší společnosti stále částečně spojováno s lidmi z okraje společnosti.

9. *Zdá se Vám, že se i v dnešní společnosti objevují předsudky či stereotypy vůči potetovaným?*

Podle odpovědí se v dnešní společnosti předsudky či stereotypy stále objevují, a to zejména u starší generace. Záleží také na velikosti a umístění tetování, protože některé motivy mohou působit na okolí provokativně.

10. *Zdá se, že v posledních několika letech se tetování stalo velkým trendem. Mnozí si dávají vytetovat věci, které vidí na internetu a nemají pro ně žádný význam. Jaký na to máte názor? Mají pro Vás vaše tetování nějaký speciální význam?*

Tetování by mělo mít nějaký význam a pro mé respondenty je tato skutečnost důležitá. Samozřejmě, že si někdo dá vytetovat nějaký symbol pouze z estetického hlediska, a je to také v pořádku, protože je na každém, jak se rozhodne.

11. Tetování bylo dříve symbolem lidí z nižší společnosti. V dnešní době je to naopak velký trend napříč generacemi i společností. Co tuto změnu podle Vás zapříčinilo?

Podle odpovědí mých respondentů tuto změnu rozhodně zapříčinil určitý posun v mentalitě společnosti. Lidé si tetování spojují s jistou formou body artu a uměním. Žijeme ve světě, kde je mnohem liberálnější přístup ke všemu. Dále se zrodilo velké množství tatérských stylů a lidé si mohou vybrat ten styl, který k nim nejvíce sedí. Lidé se chtějí odlišit a najít své pravé „já“. Někteří se tak vyrovnávají s životními situacemi, další se snaží svým vzhledem provokovat a v neposlední řadě to má pro ně čistě estetický význam. Změnil se také životní styl a s ním i nazírání na krásy lidského těla. V odpovědích na tuto otázku se moji respondenti z velké části shodují na názorech, které jsem zde uvedla.

Dotazníkové otázky s čísly 5 a 11: *Jaký byl první motiv? Mění se styl u dalších tetování? Proč?* a *Myslíte si, že je moudré nechat se tetovat před dovršením 18 let?* jsem z analýzy vynechala, z toho důvodu, že už mi v této chvíli nepřišli tolik podstatné v kontextu zadání mého výzkumu.

6.3. Výzkumné otázky

Vymezila jsem si tři výzkumné otázky a jednu podotázku, na které odpovídám prostřednictvím dat získaných v průběhu rozhovorů a odpovědí z dotazníku.

Cítí se být lidé s tetováním v dnešní době diskriminováni?

Ze získaných dat vyplývá, že se lidé s tetováním v současné době ve společnosti necítí být nijak diskriminováni. Objevilo se pár výjimek, které se týkaly přijetí do zaměstnání, kde jim nebylo umožněno pracovat na zvoleném místě, protože zaměstnavatelé dbali na určitý dress code. Viditelná tetování, která nejdou zakrýt, s tímto nekorespondovala. Jinak je dnešní společnost vůči potetovaným osobám více tolerantní.

Jsou s tetováním spjaty nějaké předsudky či stereotypy?

Jak už jsem napsala výše v analýze dat, tak podle získaných odpovědí se předsudky a stereotypy objevují zejména u starší generace. Ovšem pojem starší generace může být poněkud diskutabilní. Někdo považuje za starší generaci jedince nad 40 let, další zase nad 50 a výše. Domnívám se, že moji respondenti a informanti měli na mysli zejména věkovou kategorii 65+. Samozřejmě i jedinci nad tento věk mohou mít na tetování kladný názor. Ze získaných dat však vyplývá, že mají názory spíše negativní, ale objevilo se i několik odpovědí, kdy mají negativní názor i lidé kolem dvacátého roku života.

Odpověď na tuto výzkumnou otázku bude tedy znít, že se ve společnosti stále objevují jisté předsudky a stereotypy vůči potetovaným, ale pouze v malé míře.

Mají lidé obavy z reakcí společnosti na jejich tetování?

Ne, moji respondenti obavy z reakcí společnosti na jejich tetování nemají. Většina z nich se nechává potetovat za nějakým účelem. Je to osobní rozhodnutí každého z nich, a tak jim příliš nezáleží na názorech společnosti. Najdou se samozřejmě i výjimky, kdy mají menší obavy třeba z názoru zaměstnavatele či členů rodiny.

Jaké jsou důvody pro pořízení si tetování?

Pro většinu respondentů má tetování hlubší význam. Lidé si nechávají do kůže vepsat vzpomínky, připomínky na své blízké, víru nebo nějaký znak či slovo, které je provází životem. Druhým důvodem je, že se jim tetování a motiv líbí, tak se nechají potetovat čistě z estetického hlediska.

7. Vizuální část

Etnografický film k mé bakalářské práci vznikl na základě rozhovorů se ženami, které mají k tetování velice kladný vztah. „Film umožňuje mnohost pohledu, zachycení neverbalizovaného a jinak nepopsatelného“ (Petráň 2011: 63). Pomocí určitých technologií a stylům snáze uvěříme v těsný až téměř dokonalý vztah mezi obrazem a realitou. Práce s objektivy, zaostřením, kontrastem, hloubkou ostrosti, barvami a médii s vysokým rozlišením působí jako záruka autenticity toho, co vidíme (Nichols 2010: 15).

Audiovizuálním výstupem jsem chtěla přiblížit, za jakým účelem se lidé nechávají tetovat, zda mají nějaké obavy z reakcí společnosti a jestli vnímají urážky či se setkali i s jinou formou diskriminace.

7.1. Výběr informantek do etnografického filmu

O informantkách jsem přemýšlela už dopředu a volila jsem zejména ženy ze svého blízkého okolí. Dále jsem oslovila tatérku, od které jsem se nechala dvakrát tetovat. Rozhodla jsem se pro čistě ženské „obsazení“, a to zejména z důvodu, že ve svém okolí nemám mnoho potetovaných mužů.

Za hlavní rozhovor, který je uveden hned na začátku mého filmu, považuji ten s tatérkou Nikolou. Při natáčení odpovídala na mé předem připravené otázky. Nejprve jsem chtěla diváky seznámit s tím, jak se dostala k práci tatérky, následně jaký vztah má k tetování a v neposlední řadě, zda se setkala s projevy diskriminace vůči své osobě. Otázek bylo samozřejmě více, ale tyto byly pro můj výzkum i film samotný nejpodstatnější.

Druhý rozhovor je s mojí dlouholetou kamarádkou Denisou, které jsem se ptala na totožné otázky, s výjimkou práce tatérky. Stejně jsem postupovala u rozhovoru číslo tři, který byl s kamarádkou Karolínou, a nakonec čtvrtý s mojí matkou.

7.2. Chování informantek před kamerou a vliv prostředí

Jelikož ani jedna z informantek neměla zkušenosti s rozhovorem před kamerou, bylo z počátku vidět jistou nervozitu. Ta byla však i na mé straně, aby vše bylo tak, jak má. Po pár větách nervozita opadla a informantky se cítily komfortněji. I tak ale bylo vidět, že se snaží o lepší a srozumitelnější vyjadřování, protože mluvit na kameru upevněnou na stativu není úplně běžnou činností.

S jejich souhlasem jsem třem z nich natočila jejich tetování, jako doplňkové záznamy. Samotný proces tetování jsem točila s tatérkou Nikolou, kdy jsem se nechala sama potetovat.

S natáčením mi pomohla moje sestra, protože bych sama některé záběry natočit nezvládla. Ve filmu je zachycen celý postup. Od nákresu až po přelepení ochranou fólií. Nikola byla při tetování a současném natáčení její práce klidná a profesionální, tak jako kdyby jí nikdo nenatáčel.

Nejvíce záběrů jsem pořídila právě v tetovacím salónu mé informantky. Další záběry vznikly u mě doma, kde jsem natočila dva rozhovory a prostřihy na tetování a poslední rozhovor u kamarádky doma. Výběr místa jsem nechala na informantkách, aby se cítily dobře a uvolněně.

7.3. Z mnoha záběrů krátký film

Po získání všech potřebných záběrů jsem výstup pomalu začala skládat dohromady. Jelikož jsem neměla přemíru záznamů, šlo to rychleji, než jsem čekala. Vždy po natočení potřebných záběrů jsem si uložila materiál do počítače a následně celý zkontrolovala, zda je vše v pořádku. Ve stříhačském programu jsem sestavila hlavní linii filmu, vystříhala nepovedené záběry a umístila prostřihy na vhodná místa.

Celý projekt jsem zaznamenávala na Canon EOS 80D, který jsem si zapůjčila ve škole. Záběry byly sestříhány a zkompletovány v programu Adobe Premiere Pro.

7.4. Reflexe tvoření

Na natáčení filmu jsem se těšila, ale zároveň měla obavy, jak to celé půjde, protože jsem nikdy předtím nic nenatáčela. Měla jsem však štěstí, že všechny oslovené informantky souhlasily s rozhovorem na kameru a byly velmi ochotné. Snažila jsem se, aby se cítily co nejlépe a rozhovor pro ně byl příjemný.

Celé natáčení šlo dobře a nikdy nenastal žádný problém. Kamera byla vždy nabitá, mikrofon připojený a SD karta prázdná a připravená pojmout velké množství záznamů. Jak jsem již zmínila, s natáčením mi pomohla sestra, která odvedla, podle mého názoru, dobrou práci.

Tento etnografický film by měl divákovi přiblížit, proč se nechávají lidé tetovat a zda se v dnešní době stále objevuje negace/stigmatizace či diskriminace vůči potetovaným.

Film je s psanou částí bakalářské práce spojen stejnými tazatelskými i výzkumnými otázkami, které byly použity v dotazníku i rozhovorech, proto lze film pochopit i bez přečtení práce a to samé platí i naopak.

8. Závěr

Tato bakalářská práce se zabývá tetováním a případnou stigmatizací tohoto fenoménu. V dnešní době již na tetování není nahlíženo stejně, jako tomu bylo dříve. S postupem času a změnou názorů se tetování stalo součástí našich životů. Změnil se také životní styl a s ním nazírání na krásy lidského těla. Společnost je liberálnější než dříve a lidé se chtějí odlišit, najít své pravé „já“. Tetování se stalo jistou formou umění, kdy se jako plátno využívá lidská kůže.

Toto téma jsem zvolila zejména proto, že sama tetování mám a zajímalo mě, zda se tato ozdoba těla stále mezi veřejností považuje za určité stigma a jestli se ve společnosti objevují projevy diskriminace, popřípadě stereotypní představy nebo předsudečné postoje s tímto fenoménem spojené.

V první kapitole jsem představila své téma, popsala typ výzkumu a způsoby sběru dat, které jsem ke své práci využívala. Dále jsem popsala výběr informantů a jejich následné představení. Předposlední podkapitolou je zpracování a analýza dat, kde jsem popsala způsoby, které jsem pak dále využila k analýze v kapitole 6. V poslední podkapitole jsem se zabývala etikou výzkumu.

Druhá kapitola pojednává o historii tetování, jak se tento fenomén postupem času vyvíjel. Stručné shrnutí o tom, jak se z původního stigmatu stalo tetování fenoménem, kterým si zdobí svá těla lidé napříč světem a generacemi.

Ve třetí kapitole jsem se zaměřila na tetování jako takové. Co tetování je, jeho funkce a v neposlední řadě, jaké jsou důvody pro pořizování si tetování v dnešní době.

Čtvrtá kapitola se věnuje tetování ve společnosti. Jaké jsou převládající názory ve společnosti na ozdoby těla, zda si lidé spojují tetování stále s okrajem společnosti a kriminálníky. Tetování se stává stále populárnější, a proto jsem do této kapitoly zahrнула i otázku diskriminace, jelikož je tento fenomén spojován například s těžším získáním zaměstnání. S touto kapitolou souvisí i kapitola pátá, kde jsem se zaměřila na vysvětlení pojmů stigma, předsudky a stereotypy.

V kapitole *Výsledky výzkumu* jsem analyzovala výše zmíněné rozhovory a dotazník. Ke zpracování dat z rozhovorů jsem použila doslovnou transkripci. Využila jsem tři tazatelské otázky z celého rozhovoru. Přepsané odpovědi jsem porovnála a nakonec shrнула do kratšího odstavce. Odpovědi z dotazníku jsem pročetla a následně porovnála a analyzovala pod každou

otázkou. V poslední fázi prezentace výsledků jsem odpověděla na předem zvolené výzkumné otázky.

K zodpovězení mi dopomohly odpovědi získané z rozhovorů a dotazníku. Výsledky, které výzkum přinesl, byly z velké části přínosné a dokázala jsem odpovědět na všechny výzkumné otázky. V dnešní době se již tetování za stigma tak úplně nepovažuje, nicméně diskriminace a stereotypy se ve společnosti stále objevují, i když už jen v malé míře.

V poslední kapitole jsem popsala postup vzniku audiovizuálního výstupu, který je součástí mé práce.

Seznam použité literatury a dalších zdrojů

Allport, G.W. 2004. *O povaze předsudků*. Praha: Prostor.

Camacho, J. 2014. The Tattoo: A Mark of Subversion, Deviance, or Mainstream Self-Expression? *Graduate Theses and Dissertations*. Dostupné z: <https://digitalcommons.usf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=6190&context=etd> [31. 1. 2022]

Dey, A., K. Das, 2017. Why We Tattoo? Exploring the Motivation and Meaning. *Anthropol* 5:174.

Ferguson, H., L. Procterová. 1998. *Umění tetování*. Praha: Rebo Productions.

Goffman, E. 2003. *Stigma*. Praha: SLON.

Ironinktattoo 2013. Tattoos All You Need to Know. Dostupné z: <https://ironinktattoo.com/tattoos-all-you-need-to-know/> [3. 2. 2022]

Lochmannová, A. 2020. *Tělo za katrem*. Praha: Academia.

Machovcová, K. 2018. Stereotypy a předsudky jako myšlenkové chyby. *Metodický portál RVP.cz*. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/G/21736/stereotypy-a-predsudky-jako-myslenkove-chyby.html> [15.2.2022]

Mucha I., A. Vodáková. 2022. Diskriminace, in Nešpor, R.Z., (eds.) Sociologická encyklopedie. Sociologický ústav AV ČR. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Diskriminace_soci%C3%A1ln%C3%AD [27.1. 2022]

Nichols, B. 2010. *Úvod do dokumentárního filmu*. Praha: AMU.

Novotná, H., O. Špaček, M. Šťovíčková. (eds.) 2019. *Metody výzkumu ve společenských vědách*. Praha: FHS UK.

Oksanen, A. a J. Turtiainen. 2005. *A Life Told in Ink: Tattoo Narratives and the Problem of the Self in Late Modern Society*. Auto/Biography. 13: 111-130. Finland: University of Tampere. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Atte-Oksanen2/publication/216530484_A_Life_Told_in_Ink_Tattoo_Narratives_and_the_Problem_of_the_Self_in_Late_Modern_Society/links/01d0d0003b98e993c85053d7/A-Life-Told-in-Ink-Tattoo-Narratives-and-the-Problem-of-the-Self-in-Late-Modern-Society.pdf [12. 2. 2022]

Petráň, T. 2011. *Ecce homo: Esej o vizuální antropologii*. Pardubice: Univerzita Pardubice.

- Rychlík, M. 2005. *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*. Praha: NLN.
- Rychlík, M. 2014. *Dějiny tetování*. Praha: Mladá fronta.
- Soukup, M., M. Balcerová. 2011. Antropologie těla. *Anthropologia integra*. 1: 31.
- Soukup, M. 2014. *Tělo: čichat, česat, hmatat, propichovat, řezat*. Červený Kostelec: Pavel Mervart. Antropos.
- Šířinec, T. 2017. Vězni se přiklání k extremismu hlavně kvůli osobní ochraně nebo profitu, říká příslušník vězeňské služby. *Avokádo: Publicistický portál*. Dostupné z: <https://avokado-online.cz/vezni-se-priklani-k-extremismu-hlavne-kvuli-osobni-ochrane-nebo-profitu-rika-prislusnik-vezenske-sluzby/> [15.3.2022]
- Tomek, I. 2021. Stereotyp in Nešpor, R. Z., (eds.), *Sociologická encyklopedie*. Sociologický ústav AV ČR. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Stereotyp> [11.12. 2021]
- Valenta, V. 2011. *Tetování a tetování*. Praha: Deus.
- Vegrichtová, B. 2006. *Symbolika kriminálního tetování*. Plzeň: Aleš Čeněk.
- Watkins, J. 2011. *Tetování symboly a význam*. Praha: Brána.
- Weimer, M. 2017. Tattoos in Society: A Progression of Acceptance. Multimedia jmc. Dostupné z: <https://multimedia.jmc.uiowa.edu/weimr/2017/05/09/tattoos-in-society-a-progression-of-acceptance/> [3. 2. 2022]

Přílohy

Příloha č. 1 Dotazníkové otázky

Příloha č. 2 Struktura polostrukturovaného rozhovoru

Příloha č. 1 - Dotazník

1. Jaký je Váš názor na tetování?
2. Kolik máte tetování?
3. Kdy jste si nechal/a udělat své první tetování? Jaká byla reakce rodiny a přátel?
4. Kam jste si nechal/a vytetovat své první tetování a proč?
5. Jaký byl první motiv? Mění se styl u dalších tetování? Proč?
6. Litujete nějakých svých tetování?
7. Kdo/co Vás ovlivnil/o při rozhodování se tetovat? Měl/a jste nějaké obavy z reakce okolí?
8. Cítíte se být kvůli svým tetováním diskriminován/a? Máte nějaké zkušenosti či Vaši přátelé se zamítnutím žádosti o zaměstnání kvůli viditelným tetováním?
9. Vnímáte ve společnosti nějaké narážky/urážky na Vaše tetování?
10. Zdá se Vám, že se i v dnešní době objevují předsudky či stereotypy vůči potetovaným?
11. Myslíte se, že je moudré nechat se tetovat před dovršením 18 let?
12. Zdá se, že v posledních několika letech se tetování stalo velkým trendem. Mnozí si dávají vytetovat věci, které vidí na internetu a nemají pro ně žádný význam. Jaký na to máte názor? Mají pro Vás vaše tetování nějaký speciální význam?
13. Tetování bylo dříve symbolem lidí z nižší společnosti. V dnešní době je to naopak velký trend napříč generacemi i společností. Co tuto změnu podle Vás zapříčinilo?

Příloha č. 2 – Rozhovory

1. Jaký máte obecně názor na tetování?
2. Kolik máte tetování?
3. Kdy jste si nechal/a udělat své první tetování?
4. Kam jste si nechal/a vytetovat své první tetování a proč? Jak jste postupoval/a u dalších tetování?
5. Jaké motivy volíte? Mění se styl u dalších tetování? Jaký byl první motiv? Proč.
6. Litujete nějakých svých tetování?
7. Kdo /co je ovlivnil/o při rozhodování se tetovat? Měl/a jste nějaké obavy z reakce okolí?
8. Cítíte se být kvůli svým tetováním diskriminován/a? Máte nějaké zkušenosti či Vaši přátelé, se zamítnutím žádosti o zaměstnání kvůli viditelným tetováním?
9. Vnímáte ve společnosti nějaké narážky/urážky na Vaše tetování?
10. Zdá se Vám, že se i v dnešní společnosti objevují předsudky či stereotypy vůči potetovaným?
11. Jak jste se dostala k práci tatéra/ky? Naplňuje Vás tato práce?
12. Co Vás inspiruje?
13. Myslíte si, že je moudré nechat se tetovat před dovršením 18 let?
14. Zdá se, že v posledních několika letech se tetování stalo velkým trendem. Mnozí si dávají vytetovat věci, které vidí na internetu a nemají pro ně žádný význam. Jaký na to máte názor? Mají pro Vás vaše tetování nějaký speciální význam?
15. Tetování bylo dříve symbolem lidí z nižší společnosti. V dnešní době je to naopak velký trend napříč generacemi i společností. Co tuto změnu podle Vás zapříčinilo?